

Обраћање високог представника и специјалног представника Европске уније

Округли сто у организацији Турског института за економска и
политичка истраживања (ТЕРАV)

Анкара, 22. новембар 2010. године

Међународна заједница је на страни босанскохерцеговачких
грађана

Даме и господо,

Као што многи од вас знају, прошле године током посјете министра вањских послова Ахмета Давутоглуа, у Сарајеву је отворен Културни центар „ЈунузЕмре“. То је први од низа центара које Фондација „ЈунузЕмре“ планира да води изван Турске.

Јасно је да овај центар у Босни и Херцеговини одражава тијесне историјске и културолошке везе између Турске и Балкана. Но, овај центар још више одражава врсту културе која се традиционално његује у југоисточној Европи и која се рефлектује у духовном хуманизму поезије Јунуза Емреа.

Емре је написао мудре и наоко једноставне стихове који кажу:

„Вода из исте фонтане

Не може бити и горка и слатка“

понављајући, у овом случају, Посланицу светог Ивана из Новог завјета.

Сви смо ми вода из исте фонтане, без обзира на нашу етничку или вјерску или политичку припадност.

Странци понекад претпостављају да би тој истини требали подучити народе на Балкану, но та истина је уткана у само ткиво балканске културе и у подручју југоисточне Европе се већ вијековима поштује.

Ова регија је разнолика као и било која друга регија европског континента и њен просперитет и сигурност ће бити изграђени *због* те разноликости, а не *њој успркос* – јер је солидарност народа и заједница *различитих* вјерских опредјељења и различитих култура обично креативнија, отпорнија и флексибилнија од пuke солидарности међу онима који вјерују у исте ствари и поштују исту традицију.

И као што постоји матрица по којој функционишу културе у овој регији, тако и међу главним партнерима у регији постоји низ разноликих традиција и интереса.

Све већи ангажман Турске у дипломатији западног Балкана еволуирао је током протеклих година и у овом мултикултурном контексту се показује успјешним. Турска и други међународни актери могу томе дати свој специфичан допринос.

Дипломатска револуција

Заједничка тежња свих земаља западног Балкана да осигурају чланство у ЕУ прерасла је у оно што се са правом може описати

као дипломатска револуција.

Сусједи Босне и Херцеговине покренули су процес зближавања, који предводе Загреб и Београд. Током 2010. године били смо свједоци значајних потеза и иницијатива са циљем да се повуче линија између трагедије која се десила у прошлости и могућности које нуде садашњост и будућност.

Од земаља ван регије, Турска је дала кључан допринос овом дипломатском зближавању и желио бих да искористимову прилику да јавно изразим колико међународна заједница у Босни и Херцеговини цијени преданост, креативност и продуктиван став који су показали предсједник Гул, премијер Ердоган и министар спољних послова Давутоглу.

На терену сам изградио однос блискости и сарадње са амбасадором Вефаханом Очаком и то је било од непроцјениве вриједности за обављање мог посла, како високог представника, тако и специјалног представника ЕУ.

Можда бих се у овом тренутку могао позвати на историјски афинитет који као аустријски дипломата имам према свом турском суговорнику што се тиче рада у Босни и Херцеговини. Из очигледних историјских разлога ми дијелимо и неке предности и неке мане.

Мане проистичу из чињенице да су наше земље прије много времена имале улогу окупатора у тој земљи. Сходно томе људи су разумљиво осјетљиви око улоге коју имамо данас.

Али то је питање *осјећаја*, ништа више од тога. Искуство показује да, ако и ми покажемо да радимо с осјећајем, нема разлога зашто би нас историја спречавала у нашим садашњим напорима да дамо ефикасан допринос рјешавању неких од проблема БиХ.

Предности наше заједничке прошлости су да имамо одређени афинитет према Босни и Херцеговини и њеној комплексној култури, због тога што су наше земље у одређеном тренутку

имале директан утицај на развој те културе.

Напредак

Петнаеста годишњица Дејтонског мировног споразума је добра прилика да се уради анализа, да се испита шта је постигнуто у Босни и да се размотри пут напријед.

Више од деценије јако вођство међународне заједнице, које је координисао OHR, осигуравало је значајан напредак – значајно већи напредак, мислим, него што је и једна од потписница Дејтонског мировног споразума сматрала могућим.

Крај непријатељстава и значајан повратак избјеглих спада у та достигнућа. Током прве четири године након Дејтона били смо свједоци „нормализације“ политичких дискусија. Говор мржње, који нглашаваподјеле и храни анимозитет и страх, није више био прихватљив.

Поред обнове инфраструктуре, која је у великој мјери завршена до почетка нове деценије, Босна и Херцеговина је постигла значајан напредак у изградњи привреде која се битно разликује од модела који се углавном ослања на тешку индустрију, какав је постојао прије сукоба.

До почетка глобалне рецесије земља је биљежила највећу стопу економског раста у југоисточној Европи. Конвертибилна марка остаје најстабилнија валута у регији, а успјешне реформе, попут увођења најмодернијег система ПДВ-а, омогућиле су развој стварне предузетничке тржишне економије.

Данас је Босна и Херцеговина ефикасна чланица Савјета безбједности УН-а.

Укратко, очито је да је БиХ прошла кроз дубоку трансформацију, посебно током првих једанаест година након Дејтона.

Нажалост, након ове позитивне путање дошло је до негативног

преокрета.

Узнемирујући развој догађаја

Упркос позитивном развоју догађаја који сам описао, тренутна реалност Босне и Херцеговине је узнемирујућа.

Док је на подручју западног Балкана све брже долазило до дипломатског приближавања, у Босни и Херцеговини се појавио супротан тренд. Реформски процес се зауставио, чак је дошло и до покушаја да се пониште реформе које су спроведене и од којих грађани већ имају користи.

Ово је дјелимично проузроковано поновном појавом етничког шовинизма, који је био у потпуности дискредитован катастрофалним сукобом.

Није случајност што поновно рађање национализма изнова прати сиромаштво и криминал.

Глобална рецесија није једини кривац за пад животног стандарда и повећање незапослености. Ово је узроковала политичка парализа и намјерна опструкција законодавних мјера које би помогле да се ублаже посљедице рецесије.

Према томе, приоритет Босне и Херцеговине данас мора бити окончање зачараног круга у коме се материјални интереси грађана систематски жртвују за политичке интересе мале мањине.

Шачица политичких лидера можда вјерује да има интерес у подривању опоравка Босне и Херцеговине и јачању властите позиције око једног малог центра моћи.

Ова стратегија је испробана раније и завршила је катастрофално.

И опет ће завршити тако.

Нови почетак

Међутим, још није касно да лидери у Босни и Херцеговини напусте овај приступ који води у ћорсокак. Ја сам протеклих седмица неколико пута поновио да октобарски избори нуде могућност новог почетка у политичким процесима.

Овај нови почетак може да донесе огромну корист грађанима, посебно у свјетлу побољшаног регионалног окружења.

Нико у Босни и Херцеговини не жели да наредне четири године буду године конфронтације и непродуктивности као што су биле прошле четири. Грађани хоће напредак, а не парализу. Интеграцију, а не даљње подјеле.

У коначној анализи, на грађанима је да одлуче колико ће попуштати својим лидерима.

С друге стране, нема разлога зашто би мала група политичара одлучивала о томе колико много или колико мало користи ће грађани Босне и Херцеговине имати од евро-атлантске интеграције.

Програм евро-атлантске интеграције је успостављен консензусом који је увијек имао експлицитну и преовлађујућу подршку шире јавности.

Ни један политичар нема право да условљава тежње четири милиона људи властитим условима.

Босна и Херцеговина иде напријед путем који ће је одвести у пуно чланство НАТО-а и Европске уније као просперитетну, сигурну и суверену државу.

Они који желе да зауставе овај пут у раскораку су са огромном већином властитог народа и са међународном заједницом.

Саставни дијелови послеријатног опоравка и евро-атлантске интеграције налазе се у самим темељима Дејтонског мировног споразума.

Дејтонски мировни споразум потврђује и гарантује територијални интегритет и суверенитет Босне и Херцеговине, посебно у Анексу 4 Устава БиХ.

Дејтон такође предвиђа постојање стабилизацијских снага НАТО-а – данашњи EUFOR – и позиције високог представника као највишег ауторитета у тумачењу и осигурању имплементације Споразума. То је функција коју ја обављам данас. То је функција која ће се наставити све док буде потребно.

У подршци напретку ове земље, њеном суверенитету и развоју као просперитетне и сигурне тржишне економије, међународна заједница је очигледно на истој позицији као и грађани Босне и Херцеговине. Ја не видим никаквог разлога зашто бисмо се ми осјећали бојажљивим и обазривим у вези с овим.

Уговор

Недавна одлука Европске уније да уведе безвизни режим за грађане Албаније и Босне и Херцеговине је значајна јер званично потврђује уговор који постоји између Европске уније и земаља западног Балкана.

Очигледно је да укидање визног режима има практичне посљедице – тиме ће се повећати број путовања између ове двије земље и ЕУ, имаће позитиван утицај на привреду у регији, посебно зато што ће предузетницима олакшати кретање међу тржиштима.

Али чак и више од ове практичне користи, ова одлука поново потврђује историјску опредељеност Европске уније да западном Балкану отвори своја врата.

Тврдње да Европа тек вербално подржава проширење на југоисток, или да се програм интеграције састоји од немогућих или неправедних услова, нису истините.

Процес интеграције укључује усвајање правосудних, социјалних, економских и политичких норми које су донијеле мир и

просперитет за 500 милиона грађана Европске уније. Када услови буду испуњени – као што показује и случај либерализације визног режима – практичне предности за грађане брзо ће услиједити.

Нема ничег нејасног или неправедног у вези с овим.

У посљедњем Извјештају Европске комисије о оствареном напретку установљено је да Босна и Херцеговина није спровела кључне елементе договореног програма – углавном зато што су неки политички лидери свјесно настојали да угрозе овај процес.

Као посљедица такве домаће политичке стратегије, грађани Босне и Херцеговине морали су да чекајудуже од других прије него што су дошли у прилику да искористе предности безвизног режима, а још увијек немају приступ великом броју предности које би иначе могли да уживају.

Пут до жељене дестинације

Велика количина политичке енергије потрошена је на аргументе у вези са наставком рада ОHR-а. Интересантно је да су они који су били најгласнији у позивима на затварање ОHR-а такође предводили опозицију која се супротстављала испуњавању услова који би омогућили затварање ОHR-а.

Савјет за имплементацију мира дефинисао је критеријуме за затварање ОHR-а прије готово три године, те су се до сада могли предузети потребни кораци.

Али, ти кораци нису предузети, а то је доказ да домаћи политички естаблишмент није био у стању да професионално и ефикасно ради у име грађана Босне и Херцеговине.

ОHR може и наставиће да врши улогу која му је додијељена мировним уговором све док се не испуне циљеви и услови за његово затварање. ОHR може да настави свој рад заједно са ојачаним присуством ЕУ.

Никада нисам крио да сматрам да је период редовног кориштења

бонских овлаштења као замјене за рад локалних власти дефинитивно иза нас. Али у исто вријеме, међународна заједница, као гарант Дејтонског споразума, и моја канцеларија, као главни ауторитет за тумачење тог споразума, имају овлаштења и вршиће та овлаштења како би спријечили сваки покушај оспоравања мировног споразума.

Преговори о уставној реформи који се морају наставити у наредним мјесецима могу резултирати неким рјешењима за нефункционалну државну власт, чији су резултати рада недовољни и која је континуирано међународни ангажман у домаћој политици учинила потребним.

Као што знате, основна премиса ове реформе јесте да се осигура да сваки грађанин Босне и Херцеговине ужива иста темељна грађанска и политичка права као грађани у Европској унији.

И овдје је пјесник Јунуз Емре, који је писао прије више од седам вијекова, исказао темељан здрав разум, нешто што би се могло примијенити у великој мјери у већини земаља свијета данас:

Гледај на све људе као на себи равне,

написао је Јунуз Емре

Гледај на скромне као на хероје.

Хероји у Босни и Херцеговини су четири милиона грађана који су стоички трпјели велике тешкоће јако дуго. Међународна заједница је на страни ових четири милиона грађана и наставићемо да радимо све што је у нашој моћи како бисмо им омогућили да стигну на своју жељену дестинацију, као грађани суверене, просперитетне и сигурне државе која је у потпуности интегрисана у Европску унију.

Хвала вам.